

## **СТАНОВИЩЕ**

от

**доц. д-р Атанаска Ивова Филипова-Сланчева,**

преподавател към УНСС – гр. София, ФСФ, катедра „Счетоводство и анализ“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване“ във Висшето училище по застраховане и финанси (ВУЗФ) – София

**Автор:** Олександра Лисюк

**Тема:** „Пазар на труда и заетост на населението в съвременната икономика на Украйна“

**Научен ръководител:** проф., д.ик.н. Игор Геннадиевич Бритченко

Настоящото Становище е разработено в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България – ЗРАСРБ (обн., ДВ, бр. 38 от 21.05.2010 г., с посл. изм. и доп. ДВ, бр.27 от 12.03.2021г.), ИПЗРАСРБ (обн., ДВ, бр. 75 от 24.09.2010 г., с изм. и доп. ДВ, бр.15 от 19.02.2019г.) и на Правилника за приемане и обучение на докторанти във ВУЗФ.

### **1. Общо описание на представените материали**

Със заповед № 91 от 22.04.2021 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси доц. д-р Григорий Вазов съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Пазар на труда и заетост на населението в съвременната икономика на Украйна“, за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване“. Автор на дисертационния труд е Олександра Лисюк – докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Финанси“ с научен ръководител проф. д.ик.н. Игор Геннадиевич Бритченко от ВУЗФ - София.

Предадените от Олександра Лисюк материали за защитата на дисертационния труд включват: 1бр. дисертация в PDF формат на руски език; 1бр. автореферат на български език в PDF формат; 1бр. автореферат на руски език в PDF формат; списък на публикациите на български и руски език; файлове от изданията, в които са направени публикациите на докторанта; автобиография в PDF формат на английски език; справка за изпълнение на минималните изисквания за придобиване на ОНС "доктор".

## **2.Кратки биографични данни за докторанта**

Висшето си образование Олександра Лисюк придобива в Университета Vinnytsya National Technical University, Украйна през 2011 г. След това, в периода от 2012 – 2021 г., работи последователно в украински компании, сред които: DataArt, Softjournal, Bel Oil, като консултант по подбор на персонала и зам. директор по организация и управление на човешките ресурси. За период от две години докторантката е била и лектор в Kyiv National Trade-Economy University (college), Украйна. Ползва три езика – украински, руски и английски език.

## **3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи**

Представената дисертация е особено актуална със спецификата на изследваната проблематика, съдържанието си и приложените изследователски подходи и методи. Тя обективно и реално представя качествата, уменията и възможностите на докторанта като изследовател, аналитик и професионалист в конкретната област на науката и практиката. Още във въведението на дисертацията много ясно и точно са очертани: предметът, целите и задачите, както и ползваната методология и методика за извършване и обобщаване на резултатите от изследването. Ясно е формулирана и изследователската теза, която се отстоява и защитава успешно. Представената дисертация е ориентирана и апробирана чрез реални данни и индикатори, валидни за практиката.

## **4. Познаване на проблема**

Начинът, по който е извършен анализът на значителния брой литературни източници, научният подход приложен в изследването, постигнатите резултати и направените предложения, показват, че докторантката Олександра Лисюк познава задълбочено представената проблематика.

## **5. Методика на изследването**

Използваните методи на изследване (сравнения, анализ и синтез, теоретично обобщаване, индукция, дедукция и др.) може да се оценят като напълно подходящи за постигането

на поставената цел и резултати, водещи до адекватни отговори на основните изследователски въпроси в дисертационния труд.

## **6. Характеристика и оценка на дисертационния труд**

Представеният дисертационен труд на тема „Пазар на труда и заетост на населението в съвременната икономика на Украйна“ е разработен в общ обем от 142 страници, в т.ч. въведение, три глави, заключение и библиографска справка. В изложението са представени графики, таблици и схеми. Библиографията съдържа 92 източника, (включително книги, статии, периодични и непериодични статистически и други публикации, доклади и достъпни в интернет източници) от които 89 на украински език и 3 на английски език. Представен е списък и на публикациите – общо 13 на брой.

В увода на дисертационния труд са представени: актуалността на изследваната проблематика, обект, предмет, цел, задачи, изследователска теза, методология на изследването, ограниченията в обхвата на изследването, апробация на резултатите от труда и др.

Глава първа от дисертационния труд е посветена на теоретичните характеристики на пазара на труда, неговите компоненти и функции, разкрити са глобалните детерминанти на неговото развитие, изследва се институционалната основа на интеграцията на пазара на труда в икономиката на страната като цяло. Важен акцент в тази глава е и систематизирането и определянето на най – типичните черти, характеризиращи съвременната сфера на заетост като: засилена глобална конкуренция; спад в дела на производствения сектор и бърз растеж на сектора на услугите; структурни промени в процеса на преход от сферата на материалното производство към сферата на производство на нематериални знания; увеличаване на броя на високотехнологичните индустрии, произход на новите технологии и промени в организацията на производството; увеличаване на търсенето на висококвалифицирани и добре обучени специалисти, които създават висок иновативен потенциал, както и разработването на нови нестандартни форми на заетост.

Във втора глава изследването е насочено към анализ на състоянието, тенденциите и регионалните особености на регулирането на пазара на труда в Украйна за периода от 2010 г. до 2019 г. Докторантът сполучливо представя авторското си виждане и определя, че при условията на активиране на процеса на принудително вътрешно преместване регионалните пазари на труда се сблъскват с проблема за появата на нова категория граждани, които се нуждаят от работа - принудителни преселници, с които Държавната служба по заетостта се сблъсква за първи път.

В трета глава, докторантът насочва вниманието си към обобщаване на теоретични и приложни резултати от извършеното проучване, което допринася за формирането на нови подходи при решаване на въпроса за усъвършенстване на насоките за регулиране пазара на труда. Докторантът представя основните направления за рационализиране на пазара на труда в Украйна, като е предложен механизъм, чиято цел е да постигне професионално-квалификационен баланс, да се осигури високо ниво на конкурентоспособност на населението, да се осигурят качествени параметри на търсене и предлагане, както и формиране на структурно балансирана сфера на заетост. С цел подобряване на държавната политика за регулиране на пазара на труда е предложен модел за развитие на социалното предприемачество в Украйна. Обосновани са предложенията за развитие на иновативен труд, с оглед нуждите на икономиката и социалната сфера от квалифицирани кадри чрез преобразуване на формите на труд в по-прогресивни. Предложени са идеи за ръст и развитие на иновационния труд в Украйна и са изброени възможните им предимства. Може да се посочи, че тази глава от дисертационния труд заслужава най-висока положителна оценка, доколкото се характеризира с подчертана научно-приложна стойност за украинския пазар на труда и съответно дава възможности за усъвършенстването му.

Заклучението съдържа основните резултати, изводи и оценки на докторанта като обобщение от изложението в трите глави. Тези резултати и изводи са основа за извеждане на конкретните постижения и формулиране на научно-приложните приноси и приносни моменти на дисертационния труд.

Като цяло, научният труд е разработен в логическа последователност и балансираност между отделните части. Формулираната цел и поставените задачи на изследването са постигнати.

## **7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката**

Формулирани са единадесет научни приноса на дисертационния труд (с. 131). Те отговарят изцяло на съдържанието на текста и са заслуга на Лисюк. Задълбоченият прочит на труда дава основание някои от тях да бъдат обединени и на тази база да бъдат потвърдени основните приноси и приносни моменти с научен и научно-приложен характер, както следва: дефинирани са теоретично-методическите основи на развитието на пазара на труда, което дава възможност тази категория да се разглежда като система от обществени отношения, свързани с набирането и предлагането на труд, включително неговото закупуване и продажба; систематизирани са особеностите на трансформационните промени в съвременната структура на заетостта, характеризиращи се с произхода на новите ѝ форми и видове, проеме-

ни в регулирането на колективното договаряне; предлага се механизъм за регулиране на пазара на труда в Украйна, в условията на трансформацията на структурната заетост, чрез който се определят инструментите на интегрирано държавно и пазарно влияние; предлага се модел за развитие на социалното предприемачество като перспективно направление на държавно регулиране на пазара на труда, което е качествено нова форма за организиране на дейността на предприятията в Украйна, насочена към използване на нестандартни подходи за решаване на социални проблеми; обосновано е предложение за развитие и подкрепа на иновативния труд, който ще повлияе положително за развитието на различни сфери от икономиката на Украйна.

Посочените направления на основните достижения в дисертационния труд дават основание да бъдат определени като обобщаване и надграждане на съществуващи знания, както и формулиране на конкретни предложения с висока степен на полезност за развитие на теорията и практиката.

#### **8. Преценка на публикациите по дисертационния труд**

Основните резултати от дисертационният труд са отразени в 12 научни публикации, 5 от тях в научни професионални издания, 2 статии в научни периодични издания на други страни, 1 от които е включен в международната наукометрична база, 7 публикации са на базата на материали от научно-практически конференции.

#### **9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания**

Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания: от представената Справка за изпълнение от докторанта на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика установихме, че минималните национални изисквания са изпълнени – общо 148 точки.

#### **10. Лично участие на докторанта**

Не съм установила плагиатство в дисертационния труд. Считаю, че дисертационния труд, представените резултати и приносите са авторско дело на докторанта.

#### **11. Автореферат**

Авторефератът отразява съдържанието на дисертацията, като съдържа в себе си необходимата информация и акценти от проведеното изследване. В него коректно и цялостно е представена дисертацията, приносните моменти и основните изводи в текста.

#### **12. Критични забележки и препоръки**

Внимателното проучване на научните трудове на докторантката Олександра Лисюк ми дава основание да обобщя, че в тях няма допуснати съществени пропуски, неточности или противоречия.

### 13. Лични впечатления

Нямам лични впечатления от изявите на докторанта извън конкурса.

### 14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам на докторантката да продължи своята задълбочена научно-изследователска дейност и да разшири областите на своите научни интереси.

## ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторантът Олександра Лисюк **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен 'доктор'** на Олександра Лисюк в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма "Финанси, застраховане и осигуряване".

11.05.2021 г.

Гр. София

Изготвил становището: .....

Доц. д-р Ат. Филипова-Сланчева